

Brochure

Risico's rond pensioen

Risico's rond pensioen

Volgens een onderzoek van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) blijken de meeste Nederlanders nog hoge verwachtingen te hebben over hun toekomstig pensioen.

Wat kunnen (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van PDN verwachten van hun toekomstige pensioenen? Om een beeld te krijgen van wat men aan pensioen kan verwachten, kan het jaarlijkse UPO bekeken worden of kunnen deelnemers terecht bij de Stichting Pensioenregister. Deelnemers kunnen tevens de pensioenplanner van PDN bezoeken. Daar zijn de bedragen te vinden die aangeven wat men later aan pensioen kan verwachten.

Deze cijfers gaan echter, noodzakelijkerwijs, uit van bepaalde vooronderstellingen. Met allerlei ontwikkelingen, risico's en onzekerheden kunnen ze (nog) geen rekening houden. Als een 40-jarige in zijn UPO leest wat zijn 'te bereiken pensioen' is op zijn pensioenleeftijd, kan dat cijfer geen zekerheid geven. In de jaren tot dat moment liggen er nog allerlei risico's op de loer die het pensioenbedrag kunnen beïnvloeden. Stel dat deze 40-jarige getrouwd is en rond zijn vijftigste verjaardag gaat scheiden. Een deel van zijn ouderdomspensioen gaat dan naar zijn of haar ex-partner. Het pensioen wordt daardoor lager. En zo zijn er nog meer ontwikkelingen die een pensioen dat opgebouwd wordt of al is ingegaan, sterk kunnen beïnvloeden.

Deze brochure geeft een overzicht van de belangrijkste risico's en onzekerheden die de pensioenen raken.

Wie meer informatie wil, kan terecht op de website van PDN (www.pdnpensioen.nl).

Op de website zijn brochures beschikbaar die allerlei pensioenthema's uitgebreid behandelen. Ook is daar het pensioenreglement te vinden, waarin precies staat welke regels er gelden bij het pensioenfonds van PDN.

A. Persoonlijke factoren die risico's veroorzaken

1. (Echt)scheiding
2. Overlijden
3. Onvolledige AOW-opbouw
4. Onvolledige pensioenopbouw
5. Individuele loonontwikkeling en middelloonregeling
6. Arbeidsongeschiktheid

B. Algemene factoren die risico's kunnen veroorzaken

7. Veranderende wetgeving
8. Ontwikkeling van de economie
9. Lage rente
10. Hoge inflatie
11. Veranderende levensverwachting

C. Risico's voor de deelnemer

12. Verlenen van geen of minder toeslagen (indexatie)
13. Korten van pensioen of pensioenopbouw
14. Beleggen van pensioengelden

A. Persoonlijke factoren die risico's veroorzaken

1. (Echt)scheiding

Bij (echt)scheiding heeft de ex-partner in beginsel recht op de helft van het tijdens het huwelijk of partnerschap opgebouwde pensioen. Dat kan leiden tot een lager pensioen.

2. Overlijden

Bij sommige pensioenfondsen is het partnerpensioen dat betaald wordt na het overlijden van een deelnemer niet verzekerd. Bij PDN is dat wel het geval. Een partnerpensioen kan op risicobasis of, zoals bij PDN, via opbouw verzekerd zijn.

3. Onvolledige AOW

Wie niet 50 jaar lang, voorafgaand aan zijn AOW-leeftijd in Nederland gewoond of gewerkt heeft, ontvangt meestal geen volledige AOW-uitkering.

4. Onvolledige pensioenopbouw

Wie een aantal jaren niet (of minder) heeft gewerkt, heeft in die tijd ook geen of minder pensioen opgebouwd. Ook wie eerder met pensioen gaat, bouwt minder pensioen op.

5. Individuele loonontwikkeling

Wie in de loop van zijn carrière grote individuele loonstijgingen kent, kan in een middelloonsysteem zoals bij PDN een pensioen hebben dat lager is dan zijn laatstverdiende loon.

6. Arbeidsongeschiktheid

Arbeidsongeschiktheid kan gevolgen hebben voor de hoogte van je pensioen. Je pensioenopbouw blijft gebaseerd op het loon voordat je arbeidsongeschikt werd.

B. Algemene factoren die risico's kunnen veroorzaken

7. Veranderende wetgeving

Als wetten veranderen, kan dat gevolgen hebben voor de pensioenen. Een crisis in de economie vraagt om maatregelen, zoals andere wetgeving die ook de pensioenen kunnen raken.

8. Ontwikkeling economie

Er zijn nationale en internationale economische ontwikkelingen die gevolgen hebben voor de pensioenen. Bijvoorbeeld inflatie, dalende rente of dalende aandelenbeurzen.

9. Lage rente

Een lage rente kan zorgen voor een lage dekkingsgraad van pensioenfondsen, hetgeen kan leiden tot geen of onvolledige toeslagverlening (indexatie) of zelfs korten op pensioenen of pensioenopbouw.

10. Inflatie

Inflatie kan ervoor zorgen dat de koopkracht van pensioenen uitgehold wordt als er niet genoeg toeslagen (indexatie) tegenover staan.

11. Hogere levensverwachting

Doordat mensen ouder worden, moeten pensioenfondsen langer pensioenen betalen dan waarvoor in het verleden premie is betaald. Dat verlaagt de dekkingsgraad en indirect ook de hoogte van de pensioenen.

C. Factoren die te maken hebben met het pensioenfonds

12. Geen of minder toeslagen

Als het pensioenfonds geen of minder toeslagen (indexatie) verleent, daalt de koopkracht van de pensioenen.

13. Kortten op pensioen(opbouw)

In bepaalde omstandigheden, bijvoorbeeld als het pensioenfonds een te lage dekkingsgraad heeft, moet het de ingegane en opgebouwde pensioenen korten (verlagen).

14. Beleggingen pensioengelden

De toeslagen op de opgebouwde en ingegane pensioenen worden in grote mate beïnvloed door de beleggingsrendementen van het fonds. Alleen als er genoeg rendement wordt gemaakt met het beleggen van de pensioengelden kan het bestuur van het fonds toeslagen verlenen.

A. Persoonlijke factoren

Allereerst zijn er de risico's of onzekerheden die voor iedere deelnemer kunnen verschillen, omdat ze met zijn of haar persoon te maken hebben.

1. (Echt)scheiding

We noemden in de inleiding al het voorbeeld van iemand die voor zijn pensioendatum te maken heeft met een (echt)scheiding. De helft van je tijdens het huwelijk opgebouwde pensioen gaat naar je ex-partner. Als beide partners ongeveer hetzelfde verdienen, en als gevolg daarvan bijna dezelfde pensioenaanspraken opbouwen, heeft echtscheiding geen grote impact op het pensioeninkomen. Het pensioen van je ex-partner moet immers (in beginsel) ook gedeeld worden. Echter, in de praktijk zijn de pensioenaanspraken van partners vaak ongelijk. Voor een huishouden met een werkende en een niet-werkende partner heeft een echtscheiding zeker grote gevolgen.

- **Mogelijke actie:** *De verlaging van het pensioen kan (geheel of gedeeltelijk) opgevangen worden door (na je scheiding) zelf extra voor je pensioen te sparen bij een bank (bijvoorbeeld banksparen) of een verzekeraar (bijvoorbeeld lijfrente).*

2. Overlijden

Je kunt, voordat je met pensioen gaat of nadat je met pensioen bent gegaan, overlijden. Als dat gebeurt, is geregeld dat je partner en/of kinderen partnerpensioen of wezenpensioen ontvangen van PDN. Bij PDN is dat geregeld op 'opbouwbasis'. Dat wil zeggen dat je er voor spaart. Dit betekent dat dit geld in jouw pensioenpot blijft, ook al ben je geen deelnemer meer bij PDN (tenzij je waardeoverdracht hebt laten toepassen). Sommige andere fondsen hebben daar een risicoverzekering voor. Daar geldt dat als je geen deelnemer meer bent, je ook geen recht meer hebt op partner- of

wezenpensioen.

- **Mogelijke actie:** *Bij PDN is het partnerpensioen goed geregeld. Let op of dit ook het geval is als je van werkgever verandert en in een ander pensioenfonds terechtkomt.*

3. Onvolledige AOW-opbouw

Ieder jaar dat je in Nederland woont of werkt, in de 50 jaar voorafgaand aan de AOW-leeftijd, bouw je twee procent AOW op. Als je niet de volledige 50 jaar in Nederland hebt gewoond of gewerkt, ontvang je vanaf je AOW-leeftijd geen volledige AOW-uitkering. Voor sommige mensen is er maar een gedeeltelijke AOW-uitkering, omdat ze pas op volwassen leeftijd in Nederland zijn komen wonen, of omdat ze een aantal jaren in het buitenland woonden.

- **Mogelijke actie:** *Bij de Sociale Verzekeringsbank kun je nagaan of je AOW-opbouw compleet is (website SVB: www.svb.nl). Is die niet compleet dan is bijverzekeren via de SVB mogelijk.*

4. Onvolledige pensioenopbouw

Werk je een aantal jaren niet of minder, dan bouw je in die tijd ook geen of minder pensioen op. Ga je eerder met pensioen dan mis je een periode pensioenopbouw. Daardoor kan je pensioen lager uitvallen.

- **Mogelijke actie:** *Met de pensioenplanner van PDN kunnen actieve deelnemers van PDN nagaan wat er aan pensioen is opgebouwd op het moment dat men met pensioen gaat.*

Wie dat doet wordt straks niet verrast als hij/zij met pensioen gaat. Ook het jaarlijkse UPO geeft informatie.

5. Individuele loonontwikkeling en middelloonregeling

In een pensioenregeling op basis van middelloon, zoals bij PDN, kunnen loonstijgingen ertoe leiden dat het pensioen later sterk afwijkt van het pensioenloon. Dat is zeker het geval als je in de loop van je carrière grote individuele loonstijgingen hebt gehad. Maar ook de collectieve loonstijgingen (CAO) en het feit dat de regeling pensioenopbouw biedt over maximaal 103.317 euro aan pensioenloon kunnen al voor een flink verschil zorgen.

Bij een middelloonregeling wordt je pensioen gebaseerd op het gemiddelde pensioenloon in je carrière. Op deze manier wordt er tijdens je werkzame leven een ‘gewogen gemiddelde’ aan pensioen opgebouwd.

Een positieve individuele loonontwikkeling is, in euro's uitgedrukt, gunstig voor de pensioenopbouw.

- ***Mogelijke actie:** Via de pensioenplanner of UPO kun je nagaan hoe hoog het pensioen (op basis van de huidige gegevens) zal zijn dat je ontvangt. Is dat lager dan jij verwacht, dan kun je ervoor kiezen bij te sparen voor meer pensioen via sparen bij een bank (bijvoorbeeld banksparen) of verzekeraar (bijvoorbeeld lijfrente).*

6. Arbeidsongeschikt

Raak je tijdens je werkzame leven arbeidsongeschikt, dan kan dat gevolgen hebben voor je pensioen. Je hebt mogelijk wel recht op arbeidsongeschiktheidspensioen. Dat is een uitkering aanvullend op de wettelijke WAO of WIA-uitkering. Als je vanwege arbeidsongeschiktheid met ontslag gaat, dan kan je pensioenopbouw, onder bepaalde omstandigheden doorgaan. Echter als arbeidsongeschikte zul je geen individuele loonsverhogingen meer krijgen die de opbouw van je pensioen verhogen.

- ***Mogelijke actie:** Wil je je verzekeren tegen het risico dat je loopt bij arbeidsongeschiktheid door het missen van hoger loon in de toekomst en daardoor een minder hoog pensioen, dan zou je extra kunnen sparen of je tegen dat risico verzekeren bij een verzekeraar.*

B. Algemene factoren

7. Veranderende wetgeving

Naast de risico's die meer 'persoonlijk' zijn, zijn er risico's die voor alle Nederlanders gelden. Denk maar aan de wetgeving die kan veranderen. Veranderende belastingwetten kunnen de opbouw van je pensioen beïnvloeden. Bijvoorbeeld als er wetgeving komt die het fiscaal gunstig pensioen opbouwen verandert. Wetgeving rond de AOW kan het totale pensioenbedrag beïnvloeden. Vooral voor lagere inkomens kan dat van belang zijn. Voor deze groep is het AOW-deel van hun totale pensioen immers relatief hoog.

8. Ontwikkeling van de economie

De ontwikkeling van de economie in Nederland en de rest van de wereld heeft ook grote invloed op de hoogte van (toekomstige) pensioenen. De situatie in de economie beïnvloedt bijvoorbeeld de rente en de koersen op de aandelenbeurzen. Een lage rente of lage beurskoersen kunnen zorgen voor een lage dekkingsgraad bij pensioenfondsen. Dat kan leiden tot het niet verlenen van toeslagen (indexatie) of het korten van pensioenen of pensioenopbouw.

9. Lage rente

Door de economische crisis van de laatste jaren en het sturen door de Europese Centrale Bank is de rente in Nederland sterk gezakt. Die lage rente zorgt mede voor een lage dekkingsgraad bij pensioenen, waardoor er geen of minder toeslagen gegeven kunnen worden of zelfs gekort moet worden op

pensioenen en pensioenopbouw.

10. Inflatie

Als er jarenlang (een hoge) inflatie is die niet bijgehouden kan worden met toeslagen dan vermindert dat de koopkracht van de (toekomstige) pensioenen. Bij een inflatie van 2 à 3% per jaar wordt het pensioen qua koopkracht in vijf jaar 10 tot 15% minder waard, als er geen toeslagen worden verleend (indexatie).

11. Stijging levensverwachting

Het feit dat mensen steeds ouder worden (ouder dan waarmee de fondsen al rekening hielden) zorgt er niet alleen voor dat in de toekomst langer gewerkt moet worden voordat men met pensioen kan, maar het zorgt er ook voor dat de dekkingsgraden dalen. Immers, pensioenen moeten langer uitbetaald worden. Dus de verplichtingen van het pensioenfonds nemen toe.

- *Mogelijke actie:* Deze risico's die de hoogte van de pensioenen kunnen aantasten, zijn moeilijk te beïnvloeden door een individuele deelnemer.

C. Factoren die te maken hebben met het Pensioenfonds

12. Verlenen van geen of minder toeslagen

Ook zijn er ontwikkelingen rond het pensioenfonds zelf die de hoogte van pensioenen van PDN-deelnemers raken. Die ontwikkelingen zijn voor een deel voorgeschreven door de Pensioenwet, de Autoriteit Financiële Markten (AFM) of De Nederlandsche Bank (DNB). Ze betreffen bijvoorbeeld het wel of niet verlenen van toeslagen (indexatie) of het korten van pensioenen of pensioenopbouw. Als er over een lange periode niet geïndexeerd of misschien wel gekort wordt, kan dat de koopkracht van bestaande en toekomstige pensioenen met vele procenten verlagen.

13. Korten van pensioenopbouw deelnemers

Het kan gebeuren dat de pensioenpremies bij PDN niet meer kostendekkend zijn. Als de premies dan niet verhoogd worden, wordt de pensioenopbouw van de werknemers vanaf dat moment overeenkomstig gekort (verlaagd). Dat is niet het geval als de sociale partners maatregelen nemen om de premies weer kostendekkend te maken.

14. Korten op pensioenen

In bepaalde situaties moet PDN de opgebouwde pensioenen en de ingegane pensioenen korten (verlagen). Dat gebeurt bijvoorbeeld bij een te lage dekkingsgraad. De dekkingsgraad is te laag wanneer deze niet binnen een bepaalde termijn herstelt tot het niveau van het minimaal vereist vermogen (voor PDN een dekkingsgraad van ca. 105%). De hersteltermijn is vastgesteld in het door DNB goedgekeurde herstelplan van PDN.

'het Verantwoordingsorgaan'. Voor vragen over het beleid van het bestuur (en persoonlijke pensioenvragen) is er de Pension Desk van PDN.

15. Het beleggen van pensioengelden

Het pensioenfonds zelf loopt allerlei risico's die uiteindelijk van invloed zijn op de hoogte van de PDN-pensioenen. Denk maar aan het beleggen van de pensioengelden. Die beleggingen kunnen rendement opleveren, maar als het tegenzit, kan dat rendement ook negatief zijn, met gevolgen voor de (toekomstige) pensioenen.

Het beleggingsbeleid van PDN is er op gericht om risico's en onzekerheden zo goed mogelijk en tijdig te onderkennen en eventueel af te dekken. Op een aantal manieren probeert PDN de beleggingsrisico's te beperken. Zo worden de beleggingen gespreid over verschillende beleggingscategorieën. De belangrijkste categorieën zijn aandelen, vastrentende waarden, onroerend goed en alternatieve beleggingen. Ook binnen die categorieën is er een verdeling om de risico's verder te spreiden. Aandelen bijvoorbeeld worden over vele bedrijven en verschillende regio's gespreid.

- *Mogelijke actie: Het bestuur van het pensioenfonds dient te zorgen voor een evenwichtige belangenbehartiging. In de organen van het fonds zitten vertegenwoordigers van alle geledingen. Zij zien erop toe dat de belangen van alle deelnemers goed behartigd worden. Bij opmerkingen over het beleid van het bestuur kun je je richten tot het Verantwoordingsorgaan, e-mail: info.PDN@dsm.com, onder vermelding van*

Contact

Bij vragen over uw pensioen kunt u terecht op de website: www.PDNpensioen.nl
of bij onze Pension Desk:
tel. 045 - 5788100
e-mail: info.PDN@dsm.com

Disclaimer

De in deze brochure verstrekte informatie van Stichting Pensioenfonds DSM Nederland, gevestigd te Heerlen (het "pensioenfonds") is van algemene aard, uitsluitend indicatief en aan wijzigingen onderhevig. De vermelde gegevens zijn uitsluitend bedoeld om deelnemers algemene informatie te verstrekken. De gegeven informatie wordt verondersteld betrouwbaar te zijn, echter het gebruik van de informatie geschiedt geheel voor risico van de gebruiker. Noch de uitvoerder (zijnde DSM Pension Services B.V.), noch het pensioenfonds aanvaardt enige aansprakelijkheid voor schade als gevolg van onjuistheden of onvolkomenheden in de informatie, of voor schade ontstaan in verband met het gebruiken, het afgaan op of verspreiden van de informatie. Rechten kunnen uitsluitend worden ontleend aan het voor de deelnemer geldende pensioenreglement.